

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNÍT**

Mgr. Sylvia Bafiová

Hráme sa, učíme sa, tvoríme 6

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava

Autor UZ: Mgr. Sylvia Bafiová

Kontakt na autora UZ: ZŠ s MŠ Hrabušice, Hlavná 369/91

Názov: Hráme sa, učíme sa, tvoríme 6

Rok vytvorenia: 2014

Oponentský posudok vypracoval:
PaedDr. Alena Rerková

ISBN 978-80-565-0481-9

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

OBSAH:

ÚVOD

Časť Tvorivá dramatika

1 Dramatické hry, tvorivé hry	6
1. Naše pocity (Identifikácia a popis svojich vlastných pocitov, schopnosť vžiť sa aj do pocitov iných)	6
2 Práca s textom	9
1. Pracujeme so známym textom, spoznávame postavy, ich vlastnosti, rozvíjame si fantáziu	8
3 Pohyb v priestore	13
1. Rozvíjame zmyslové vnímanie, citlivosť zraku, hmatu, sluchu.	13
Vytvárame si nový vlastný priestor v príbehu pretkávanom peknými textami	13
4 Truhlica nápadov	16
1. Známe ľudové zvyky, vinše a piesne, rozprávky a povesti	16
5 Zmyslové cvičenia a zmyslové cítenie	21
1. Rozvíjanie zmyslových orgánov formou hier	21
6 Rétorika	22
1. Vytvárame, reprodukuje a dotvárame hocikaký literárny útvar	22
7 Hranie rolí v našich príbehoch	23
1. Naše sny a predstavy	23
2. Hráme sa na hercov a scenáristov. Nácvik vytvoreného príbehu.	25
8 Reč tela, scénické divadlo	32
Hra tela a hudby	32
Časť Slovenský jazyk a literatúra	
1 Prevetrám si hlavičku. Čo si pamätám z 5. ročníka?	34
2 Mám ju rád, aj ona mňa a teba tiež. Zámená.	40
3 Noštek, nos alebo nosisko?	41
4 Odskočiť, priskočiť, veža, vežička či Lomidrevo z rozprávky?	42
Tvorenie slov.	42

5 Všetko živé i neživé na svete má svoje meno. Podstatné mená.	43
6 Starká bola najlepšia! Aká bola starká? Prídavné mená.	44
7 Slová, ktoré sú vždy v pohybe . Slovesá.	46
8 Kráčať pomaly neznamená byť pomalý. Príslovky.	48
9 Pod' sa zahrať na zvieratká! Hjóó! Predložky a citoslovčia.	49
10 Čo robí text prehľadnejším a zrozumiteľnejším?	52
Interpunkčné znamienka.	52
11 Skladáme slová a vety. Syntax.	53
12 Ľudová slovesnosť	57
13 Báseň, pieseň, balada	58
14 Bájky a báje	61

ÚVOD

Učenie a hľadanie spôsobov, ako ho zlepšiť a zefektívniť bolo a asi aj zostane témou, ktorej sa bude ľudstvo – laici i odborníci – venovať ešte dlhý čas. Svoje brány v súvislosti s touto oblasťou otvára psychológia i pedagogika. Zaujíma sa o žiaka ako o osobnosť, skúma jeho podstatu, zmýšľanie a konanie, zaoberá sa ním ako človekom, nie počítačom. Všíma si, čo prežíva, ako sa cíti sám aj v spoločnosti druhých, čo mu vyhovuje a kedy sa cíti dobre.

Spoločnosť si uvedomuje, že dnes už deťom nestačí len ticho sedieť v laviciach a počúvať učiteľov výklad. Ved' jestvuje toľko spôsobov, ako toto učenie spestriť. Jedným z nich je – a nie je to žiadna novinka – hra.

Možnosť hrať sa, a pritom sa vzdelávať ponúkame aj na týchto stránkach. Sú určené tým, ktorí sa neboja vstúpiť nielen do imaginárneho sveta fantázie ale aj do sveta cvičení, tajničiek a úloh, ktoré je potrebné vyriešiť. Nie je to vždy pohodlné a niekedy sa treba aj potrápiť, ale úspešný výsledok za tú námahu stojí.

Tento učebný zdroj tvoria dve časti. *Prvá časť* pozostáva z Tvorivej dramatiky. Jej obsah je orientovaný na rozvoj emocionality, tvorivosti a rozvíjania poznania v zmyslovej aktivite dieťaťa. Tvorivá dramma je akýmsi odrazovým mostíkom v zdokonaľovaní samého seba. Deti tu rozvíjajú svoju osobnosť cez pohyb v priestore, tanec, prácu s rekvizitami, hudbou a hranie rolí. Naučia sa pracovať s dychom a artikulačnými orgánmi, naučia sa vnímať svet všetkými zmyslami, rozvíjať svoju obrazotvornosť, improvizovať. Táto časť ich vtiahne do fiktívnych situácií a tajomného dramatického sveta.

Druhá časť tvorí Slovenský jazyk a dotkneme sa aj literatúry prostredníctvom zaujímavých a pútavých cvičení, hádaniek, tajničiek i obrázkov. Žiak si paralelne s učivom zo slovenčiny a literatúry opakuje nadobudnuté vedomosti prostredníctvom množstva zábavných úloh.

Jazyk je s divadlom úzko prepojený, preto táto 2. časť slúži na akési „pripomenutie“ učiva z jazyka a literatúry, bez ktorého sa nedá vzdelávať ani zabávať.

1. časť – Tvorivá dramatika

1 Dramatické hry, tvorivé hry

1. Naše pocity (Identifikácia a popis svojich vlastných pocitov, schopnosť vžiť sa aj do pocitov iných)

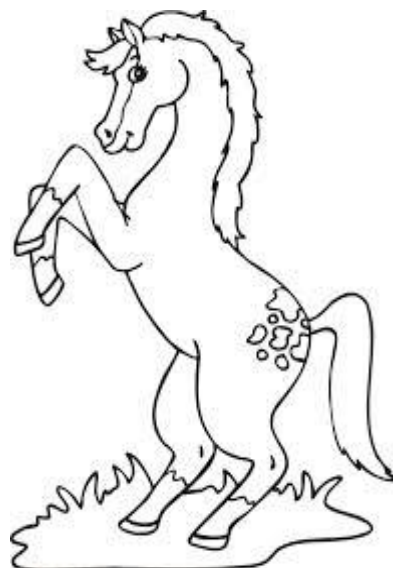
Názov hry: Rozohratie

Cieľ: Cvičíme empatiu

Postup: Žiaci sa postaví do kruhu. Počas tejto hry nič nehovoria. Dáme im pokyn, aby sa prechádzali po miestnosti ako veľmi starí ľudia (zhrbení, nevládni, pomalí). Po chvíľke zapískame na píšťalke (dáme im signál) a po ňom sa pomaly začnú vystierať (mladnúť), menia sa na mladých ľudí a prechádzajú sa svižnejšie. Opäť im dáme signál píšťalkou, po ktorom začnú poskakovať, smiať sa, sú nezbední – v tejto chvíli sa na zázračný zvuk píšťaliek menia na DETI.

Tu si zarecitujeme „Básničky do skoku“

Na koníka: Mám koníčka bieleho posadím sa na neho. Hijó, cválaj, koník môj.

A keď zvolám prff', tak stoj!

Na kačku: Pláva kačka po jazere, vo vode si šaty perie.

rybky sem, rybky tam,
ja vás všetky pochyťám!

Na žabky: Skáče žaba po blate,
kúpime jej na gate.

strakaté.

Zvieratká si vymaľuj.

Na aké? Na také: Na zelené,

Po chvíli na ďalší povel žiaci zastanú, ľahnú

si na koberec, zatvoria oči a sú ticho.

HTTP://ROZVIBRAJES.WE.CZ Potom si pustíme relaxačnú hudbu, posadáme si do kruhu a budeme diskutovať o tom, ako sa cítili v rôznych rolách. Budú popisovať svoje vlastné pocity zo seba samých aj tie, ktoré mali, keď sa stali starými, nevládnymi alebo mladými vo veku svojich rodičov.

V ktorej úlohe im bolo najlepšie?

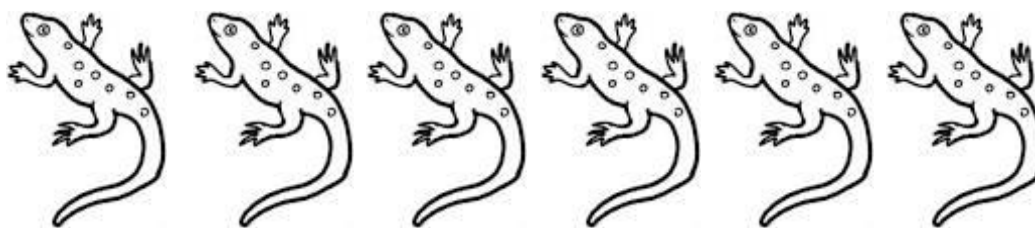
2. Názov: Slepá jašterička

Cieľ: Vzbudiť dôveru, niest' zodpovednosť.

Postup: Členovia skupiny sa postavia do zástupu, chytia pred sebou stojaceho kamaráta za plece a zatvoria oči. Prvý má oči otvorené a vedie jašteričku cez prekážky. Každú prekážku (či už vymyslenú alebo skutočnú) vopred ohlásí.

Ostatné deti tvoria uličky a cestičky.

Dbáme o to, aby sa vystriedali všetci členovia hry a dbáme aj o bezpečnosť.

3. Názov: Čo som videl?

Cieľ: Rozvíjať schopnosť pohotovo sa vyjadrovať a **tvoriť** vety

Postup: Žiaci si majú zapamätať niekoľko slov. Po čase počet slov zvyšujeme, Začne učiteľ:

- Stál som pri dome. Videl som kostol a kvety.

Potom ukáže na ďalšieho, ktorý bude pokračovať. Tento žiak zopakuje všetko, čo pred ním povedal učiteľ a pridáva ďalšie vhodné slovo. Takto hra pokračuje ďalej, pričom každý nasledujúci žiak opakuje slová vypovedané predtým.

(Obmenou hry môže byť napríklad: Čo máme v triede?)

2 Práca s textom

1. Pracujeme so známym textom, spoznávame postavy, ich vlastnosti, rozvíjame si fantáziu.

Pomôcky: Literatúra pre 6. ročník

Anton Marec, Tatranské plesá

V Tatrách je veľa malých jazierok, ktoré sa volajú plesá. Tento úryvok hovorí o tom, ako vznikli podľa ľudových predstáv.

...Jedného dňa sedel na brehu Severného mora jeho mladý vládca a smutne pozeral na príboj, čo bez prestania bil do pobrežných útesov. Stále častejšie tam sedával takýto smutný. Rodičov už stratil, bratov ani sestier nemal, ba nepodarilo sa mu ani nahovoriť si nejakú devu za manželku. Zrazu zbadal na morskom brehu krásavicu akej nikdy predtým nevidel. Dievčinu s dlhými vlasmi ľanovej farby a očami modrými ako najskrytejšie morské zátočiny. Prikradol sa k nej a oslovil ju: „Kto si, krásna dievčina? Ona pokojne odpovedala: „Som kráľovná tatranských víl. Priniesol ma sem môj priateľ Vietor, pretože som chcela na vlastné oči uvidieť more, o ktorom som počula toľko rozprávať. „Môžeš sa stať jeho kráľovnou, ak sa staneš mojou manželkou. Všetci jeho obyvatelia budú tvojimi poddanými!“ zvolal natešený vládca. Avšak...”

1. úloha: Nájdi v učebnici v báji odpoveď, potom zakrúžkuj správnu možnosť alebo dopíš odpovede pod zadané otázky.

Prečo bol vládca Severného mora smutný?

Čo priviedlo kráľovnú tatranských víl na pobrežie Severného mora?

Prečo kráľovná víl ponuku vládcu Severného mora odmietla?

- a/ nerada sa kúpala
- b/ nechcela stále žiť v studených vodách Severného mora
- c/ bála sa rýb

Čo sa kráľovnej víl páčilo na jej rodnej krajine?

Ako sa mal vládca dostať za kráľovnou víl do Tatier?

Ktorá vlastnosť bola typická pre vládcu?

- a/ vytrvalosť
- b/ netrpezlivosť
- c/ namyslenosť

Prečo sa vládcovi už nikdy nepodarilo zazrieť kráľovnú tatranských víl?

Plesá sa preto inak volajú:

- a/ volské oká
- b/ morské oká
- c/ rybie oká

S ktorým morom sú spojené?

- a/ so Stredozemným morom
- b/ so Severným morom
- c/ s Čiernym morom

Koľko plies je dodnes v Tatrách?

- a/ viac ako 50
- b/ viac ako 100
- c/ viac ako 150

2. úloha: Text, ktorý je na začiatku si ešte raz prečítaj a pokús sa ho dotvoriť podľa vlastnej fantázie.

3 Pohyb v priestore

1. Rozvíjame zmyslové vnímanie, citlivosť zraku, hmatu, sluchu.

Vytvárame si nový vlastný priestor v príbehu pretkávanom peknými textami .

- Využívame fantáziu (napr. v máji si dokážeme vytvoriť imaginárnu zimu a naopak).
- Realizujeme vonku, na školskom dvore alebo v prírode

Názov: Hra na draka – žiaka

Cieľ: Žiak si rozvíja fantáziu a predstavivosť, pracuje s textom a cvičí si pohyb v priestore

Postup: Deťom položím otázku: Viete, deti, kto je náš nový výborný žiak?

Deti zvolajú „Drak!“

My sa teraz na takého draka zahráme!

Deti rozprestrú ruky (ako keď napodobňujú lietajúceho vtáka) a začnú pobeťovať hore – dole.

Každé dieťa je hlava draka.

Hmm, drak sa prebúdzajú, vystiera si dolámané krídla, natáhuje sa po dobrom spánku.

Ale dračie hlavy sa mračia. Drak je hladný.

Hľadá potravu.

Je veľmi lenivý (deti všetko napodobňujú), hrajú sa, že sú draky.

Drak si ľahne na pláž, vyvaľuje sa, zapláva si, potom je smutný, lebo sa cíti sám...

Odzrazu však zbadá deti a teší sa..

V tejto chvíli prichádza princezná.

Dievčatá napodobňujú princeznú, ktorá sa teší. Že je vonku na slniečku.

Chlapci sa premieňajú na čmeliaky a včielky.

Zberajú z kvetov sladkú šťavu a nosia ju do úľa.

Začína pršať.

Deti cupkajú ako kolobeh vody (učiteľka nahlas zahľási akúkoľvek zmenu, cvičí s deťmi.
napr. ...a svieti slniečko, búrka ustáva atď.).

A teraz vychádza slniečko, maľuje dúhu...

Drak sa pohybuje medzi deťmi a teší sa z pekného počasia.

Spolu si recitujeme:

Bol raz jeden drak,

bol výborný žiak.

Každou hlavou učieval sa inú školskú látku,

Všetko vedel na jednotku za chvíľočku krátku.

Vymaľuj si draka

Obmena (aj podľa počasia):

Sedmokrások, sedmokrások celý pás!

Odkiaľže máš, sedmokráska, sedem krás?

Bielu mi tu nechal sneh,

trepotavú detský smiech,

tanečnú mi vetrík nosí,
 žltú slniečko a osy,
 voňavú mi dáva zem,
 zelenú zas tráva.
 A tú siedmu...Nepoviem!

Farby (alebo predmety, ktoré budeme používať) môžeme obmieňať tiež, napr. biela šatka – sneh, modrá – vetrík, hnedá – zem, vrtenie telom – osy, krásu vieme tiež pekne vyjadriť pohybom a všetko môžeme podfarbiť hudbou.

Postup:

S deťmi hľadáme pohybové vyjadrenie krás v priestore. Biely sneh – pohybom vyjadrujeme poletovanie vločiek, trblietavé, studené záveje, zimný tancujúci vetrík, ktorý vie poštekliť ale aj zamraziť – podskakujeme, chvejeme sa, oziaba nás...

V lete zasa s deťmi hľadáme, kde najviac vonia zem, sústredíme sa na mäkkosť zeme a trávy...

...Čo môže byť siedmou farbou sedmokrásy?

Necháme uvažovať deti, prebúdžeme ich fantáziu. Čo to môže byť? Radosť? Šťastie?

Láska?...

Padá lístie, šuchoce (šu-šu-šu deti sa hrajú – napodobňujú lístie (tancujúce, spevavé, lenivé, zvedavé, skákavé...)

líška po ňom dupoce (hravá, teší sa...)

ticho vetrík šepoce (šššš, ľahučký, veselý...)

.....

4 Truhlica nápadov

1. Známe ľudové zvyky, vinše a piesne, rozprávky a povesti

Opakujeme už známe riekanky, vinšovačky, prekáranky, piesne a iné ľudové zvyky

Na Vianoce: Daj Pánboh večer štedrý, veselý,

(Spev) ponajprv temu hospodárovi,
 hospodárovi i hospodyne
 i jeho spolu celej rodine
 je v tomto dome švárna panenka
 keby nám dala dukát do vienka,
 dal by jej pán boh dobrého muža,
 hej, Paľa, Jana alebo Matúša.

Je v tomto dome švárny mládenec,
 keby nám on dal dukát na veniec,
 dukát na veniec, šesták na stužku,
 čo mu spievame peknú pesničku,
 dal by mu pán boh bohatú ženu
 hej Marku, Hanku, lebo Zuzanku.

(Vinše) Vinšujem vám vianočné hody, aby ste nepili vody, len vínko červené, hriatô,
 korenené..

Aj ja vám vinšujem šmelo, šickým vešelo, radzi by sme brali, koledičku

na ručičku, keby sce nám dali.

A keď nám nedace, dobrý pozor dajce, šicke harčky pobijeme, co na pecu mace.

Z tamtej strany jarka, železná tatarka, pasli dvome paszuškove jedného baránka.

Prišol ku nim anjel, a tak im povedzel, že še Kristus Pan narodzel, aby každý vedzel.

A ty, Kubo, z rohu zatrúb panu bohu, aleluja, aleluja, chvála pánu bohu...

(Riekanky):

Kukala kukučka ku-ku-ku,
kukala kukuku pri buku,
kukala a kuká na Katku,
kukavé kuku dievčatku.

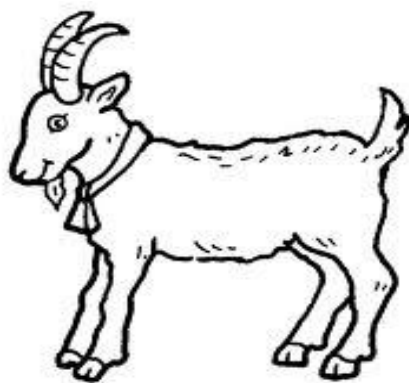
Drozd švitorí,
vrana kráka,
vrabec čviriká.
Vtáčia vrava
večer, zrána
krásne vyniká

(Vyčítanka):

Ide koza rohatá, schovajte sa za vráta.
Za vrátami stojí vrba, pod ňou sa hrá deti hŕba.
Ja viem, aj ty vieš,
A von z kola bež!

Deti vytvárajú pohybom kozu, jej chôdzu, potom urobia vráta.

Vrba napodobnia pohybom rúk i celého tela.

Cib – cib – cibul'a,
Nepôjdem ja za Ďura,
Ďuro nemá peňazí, ani zlatých reťazí,
Len ja pôjdem za Janička, ten mi kúpi medovníčka
A medovník popapám a Janička ponechám.
Heš, heš, heš,
A ty z kola bež!

(Poveš')

Studňa lásky

K obdobiu panstva rodu Zápoľských na Trenčianskom hrade sa viaže jedna z najstarších, ale i najkrajších slovenských povestí o Omarovi, Fatime a Studni lásky. Rozpráva o láske tureckého pašu Omara ku krásnej Fatime, zajatkyni Štefana Zápoľského na Trenčianskom hrade.

Za jej slobodu sľúbil Omar vykopať na hrade studňu, aby sa stal skutočne nedobytným. So svojimi 300 druhmi sa vraj po tri roky snažil z tvrdej skaly vykopať vzácnu vodu. To sa mu za cenu smrti takmer všetkých druhov i podarilo. So slovami „Zápoľský, vodu máš, ale srdce nie“ si Fatimu odviezol domov. Pri odchode sa vraj Fatimin závoj zachytil o krovie na zákrute cesty na hrad. Hostinec, ktorý vznikol na tomto mieste asi v 16. storočí niesol preto meno Závoj a dnes sa volá Fatima.

V skutočnosti išlo o pôvodnú budovu fary, prináležiacej ku kostolu Narodenia Panny Márie. Ani so studňou to nebolo tak, ako podáva povest'. V skutočnosti ju asi začiatkom tridsiatych rokov 16. storočia začali kopať vojaci habsburskej posádky hradu a poddaní trenčianskeho panstva. Trvalo im to okolo štyridsať rokov a dostali sa na úroveň takmer 80 metrov pod povrch skaly. Prácu dokončil Alexius Thurzo okolo roku 1570. Na prameň síce

nenarazili, ale úroveň stečenej dažďovej vody v tomto umelom rezervoári dosiahla uspokojivú úroveň. Dodnes kolísava v rozmedzí 12 –15 metrov.

Hradnej Studni lásky je venovaná i stála expozícia umiestnená v neďalekej gotickej kaplnke.

- **žiaci čítajú (a vedia i spamäti) rôzne žánre ľudovej slovesnosti**
- **vedia pracovať v kolektíve**
- **aktívne sa zapájajú do práce; vedíme rozhovor o všetkých žánroch ĽS.**

(Rozprávka)

Starý Bodrík a vlk

Mal bača psa Bodríka, ktorý mu už od rokov čujno varoval ovce, ako vo dne, tak i v noci, že vlk ani zblížiť sa nesmel ku košiaru. Ale čože, keď už starý Bodrík ochromel a nemal ani zuba?

"So starým psom iba na smetisko!" riekol bača. "Načo chovať starú psinu, keď viac nevládze?"

Mladého psíka ale nachovali, pohladkali a pustili von ku košiaru.

Ležal starý Bodrík o hlade na smetisku a bolo mu ľúto, čo to porobilo sa s ním. Prišla noc. Mladý pes zaliezol do búdy a vystieral sa tam na podstlanom pazderí. Starý Bodrík čujno spával; obadal vlka aj teraz. Chcel preskočiť cez plot, ale nohy nevládali, lebo bol vyhladovený. Smutno uľahol zasa a pomyslel si: "Keď ja nemám čo, nech má vlk pod zuby!" Ani nezaštekal.

Ide si ráno bača ovce dojiť, a tu jedna chybí. Po nečase svitlo bačovi v hlave: "Ech, veru, keby starý Bodrík bol striehol, nebol by vlk ovcu odniesol!"

Nuž veru starého Bodríka privolať zasa k sebe, pekne ho pohladkal a dobre nachoval. Starý Bodrík ovíjal sa mu okolo nôh a skákal od radosti. Večer neležal na smetisku, ani v búde, ale obchádzal okolo košiara, bo vedel, že kde vlk navnadil sa raz, tam príde aj druhý raz. Vlka si aj prišiel, ako na bezpečné.

Ale tu postavil sa Bodrík proti nemu:

"Čože ty tu chceš?"

"Nuž, čo chcem, ovcu chcem!" povie vlk.

"Chod', oplan, ja ti ovce nedám!" zavrčal na neho Bodrík.

"No, len mi ju daj, bude nám do spolku; jednak t'a gazda nechová."

"S vlkom spolky - čert berie ovce i volky!" odpovedá mu starý Bodrík. "Mňa včera gazda nenachoval, bol som lačný a slabý, nuž tebe ľahko bolo ovcu odnieť; ale ma dnes gazda nachoval dobre, zasa som mocný dosť, a ovcu ti nedám."

"Keď mne ty ovcu nedáš, hotuj sa so mnou na potýčku! Či vieš, čo je to?" duril sa vlk.

"A veď, keď ti taká d'aka, hotuj sa ty sám. Čím odbavím si postriežku okolo košiara, hneď za rána postavím sa ti tamto v hore a budeme potýkať sa! Či vieš?"

Vlk na to iba zavrčal a bežal do hory zháňať, lebo chcel vyvíšiť sa už teraz na starom Bodríkovi. Vyhľadal si medveďa a líšku, aby mu pomáhali.

Pes už dobre poznal vlčie obyčaje, nešiel sám do hory, ale vzal so sebou prašnú sviňu a starého kocúra, ako dávnych dvoranov svojich. I sám síce už napadúval na jednu nohu, i títo už neboli mladí, ale zato verní a vyskúsení kamaráti.

Keď medveď a líška zazreli prichádzajúcich, preľakli sa náramne.

"Ľa, bračkovci," zvolal medveď, "páčte, ako ten prvý neprestajne zohýna sa; ten iste skaly zbiera, ktorými nás ubije."

Pes napadúval a medveď myslel, že čo raz uhnul sa, to skalou zdvihol.

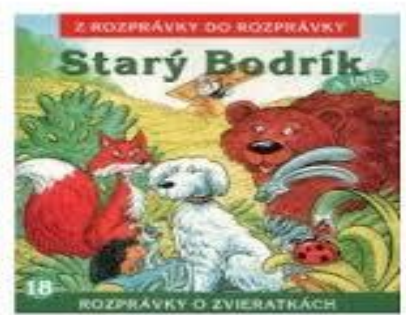
"Ľaľa, ten druhý," zvolala líška, "seká šabl'ou okolo bokov!"

Oháňal sa kocúr chvostom dohora, a líška myslela, že to šabl'ou blýska.

A keď ešte začuli sviňu rochtať, poznali ju po hlase, že je prašná a že tá v takom spôsobe žartu nezná, nuž veru ani oni nebrali vec na žart, medveď vydriapal sa na strom a líška uskočila do trnia.

Keď naši kamaráti došli do hory, kocúr vrčal si veselo: "vrní-vrní-vrní." Líška rozumela, že v "trní, v trní", a chce zrovna na ňu skočiť. Nečakala, vyskočila z chrasti a zaberala preč. Prašná sviňa začala pod medveďom roch-taf: "hr-hr-hr." Medveď rozumel "hor-hor", že zná, že je on tam hor a ona chce pod ním korene stromu podryť, bo i kruté rýpala rypákom svojím. Tu ani tento nemeškal, ale skočil dolu a bol aj on za horami, za dolami. Ostal vlk sám a bol rád, keď len mohol ufujazdiť aj on s celou kožou.

Starý Bodrík ale zahavkal, až hora ozvala sa. Bol rád, že mu kamaráti pomohli a divokov zahnali ďaleko za hory. Od tých čias bolo mu na košiaru dobre až do smrti.

5 Zmyslové cvičenia a zmyslové čítanie

1. Rozvíjanie zmyslových orgánov formou hier

ZRAK – (trieda)

Pomocou vyčítanky jedno dieťa odíde za dvere. V triede urobíme zmeny, napríklad niečo napíšeme / nakreslíme na tabuľu, alebo niečo, čo na nej bolo zmažeme. Preložíme kvetináč, tašku spolužiakovi, hračku, stoličku, zatiahneme / odstrieme záves a pod.

SLUCH – (trieda)

Žiaci si poľahajú na zem a zatvoria oči. Ich úlohou je uhádnuť, o aký zvuk ide: (nožnice, papier – strihanie papiera nožnicami, odlepovanie (odtáčanie) lepiacej pásky, dvere, listovanie v knihe / zošite, zápalky (škrtnutie), chôdza (pomalá, rýchla), dupot, prelievanie vody, tón na klavíri, klopanie, zvuk budíka atď.)

ČUCH – (trieda)

Deti majú zatvorené oči, budeme im len dávať privoniavať z fľaštičiek:

Ocot, káva, škorica, klinčeky, vanilkový cukor a rôzne iné vône podľa ľubovôle.

CHUŤ – (trieda)

Tu dohliadneme na to, aby mali deti umyté čisté ruky.

Deti sedia na svojich miestach, prípadne na vankúšikoch či žienkach v triede.

- nastaví dlane, do ktorých im nasypem suroviny

napríklad: granko, soľ, jablko, hrozienka, sladkosť, chipsy, práškový cukor a pod.

HMAT – (trieda)

Kimova hra – veci ukryté pod šatkou – deti hádajú aké.

Nezabúdajme, že pedagógovia hrajú dôležitú úlohu v stavbe Tvorivej dramatiky, pretože nielen slovom, ale aj neustálou vlastnou aktivitou môžu deti povzbudiť k činnosti.

Vytvárajme príjemnú atmosféru v triede.

6 Rétorika

1. Vytvárame, reprodukuje a dotvárame hocijaký literárny útvar

- 1.) Žiak vie samostatne vytvoriť, predstaviť a prezentovať svoju prácu
- 2.) Žiak text nevytvorí sám, ale ho dostane predložený, musí ho však viesť samostatne a najmä pútavo dokončiť.

Žiakom predložíme (alebo budú mať samostatne vytvorený text) na papierových ústrižkoch rôzne literárne žánre.

Budú tam mať rozprávky, bájky, báje, povesti, legendy, balady, úryvky z dobrodružnej literatúry – jednoducho ponúkne im pestrú „zmes“ umeleckých textov.

Úlohou detí bude text zreprodukovať a napokon dotvoriť podľa vlastnej fantázie a predstáv.

Napríklad:

Jedného dňa ráno som sa prebudil celý dolámaný. Nechápal som, prečo sa cítim tak zle. Všetko malo byť fajn, veď bola sobota. S ocinom sme mali naplánovaný výlet do hôr, na dvore nás už čakali vyumývané bicykle. Z kuchyne sa šírila vôňa lekvárových lievancov, ktorá sa miešala s vôňou kávy. Mal som tie rána veľmi rád. Znamenalo to, že budeme spolu s mojou staršou sestrou s našimi doma a ako poznám ocina, vymyslí nám vskutku zaujímavý program. Nikdy sme sa nenudili. Mamina sa od rána svižne zvráta v kuchyni (presne ako dnes) a my so sestrou sa vyvaľujeme v posteli. Ale nie dlho, lebo vôňa toho super jedla nás z nej vždy vytiahne skôr, než máme v pláne.

Ale aby som priveľa neodbočil. Skrátka a jasne – necítil som sa, ako zvykne hovoriť náš dedko – v svojej koži. Hrdinsky som sa však zaťal a rozhodol som sa neprezradiť to. A – tuším práve nastala tá chvíľa, keď musím vstať či chcem alebo nie. Nuž, na lievance sa mi už poriadne zbiehali slinky. Vyskočil som z postele, zistil som, že už mi je vlastne fajn a chystal som sa skočiť do papúč, keď som si odrazu cez okno všimol mihotavé svetielko. Vlastne ani nie mihotavé. Bolo to ostré svetlo, od ktorého som musel odvrátiť zrak, keď som nechcel oslepnúť. Odrazu som celý stĺpol. Cítil som, ako blednem a po tele mi naskakuje husia koža. Ako vo sne som pomalým primrznutým krokom podišiel blízko k oknu. To, čo som videl mi otvorilo ústa dokorán. Uvedomil som si, že sa mi zastavilo srdce, že chcem čosi povedať, no nevychádza zo mňa žiadny zvuk. Ochchch, bolo jediné na čo som sa zmohol. Bolo to...bolo to....Nedýchal som....

Žiak zreprodukuje text (za určitú časovú jednotku) a dokončí ho podľa vlastnej fantázie.

Dobrý rečník by mal vedieť svojich poslucháčov upútať.

Žiakov vedíme k tomu, aby mali správnu artikuláciu, intonáciu, aby vedeli používať pauzu, rečnícku otázku, rozvíjame u nich prozodické vlastnosti reči.

Je treba hovoriť nahlas, udržiavať kontakt s poslucháčmi. Veľmi dôležitá je mimika, gestikulácia i pohyby rúk ba dokonca celého tela. Prechádzanie sa po miestnosti hore-dolu, pozeranie sa do stropu alebo na špičky svojich topánok je rušivé presne ako státie na jednom mieste, akoby sme prirástli k zemi ☺

Deťom je potrebné vysvetliť, že príliš rýchle tempo reči takisto nepôsobí dobre.

A napokon očný kontakt, jemný úsmev (samozrejme treba myslieť na to, o čom prednášame)... Deti, ktoré majú radi Tvorivú dramatikú sú však šikovné a tvorivé, preto dodržiavanie týchto pravidiel ovládajú. Táto téma ich viac zdokonalí a rozvinie ich rečnícke schopnosti.

7 Hranie rolí v našich príbehoch

1. Naše sny a predstavy

Hra je úžasná vec. Aj prostredníctvom nej poznávame svet, získavame vedomosti o svojom prostredí a súčasne si toto všetko dopĺňame vlastnou predstavivosťou.

Nevraví pravdu ten, kto tvrdí, že nemá žiadne túžby ani sny či predstavy. Učiteľ a v neposlednom rade i rodič by ich mal podnecovať a rozvíjať.

Nesmieme dovoliť, aby sa dieťa stalo pasívnym konzumentom, aby sa z neho vytratila samostatnosť, tvorivosť, aktivita, humor a najmä spontánnosť.

V hraní rolí má SPONTÁNNÁ DRAMATICKÁ HRA veľmi dôležité miesto.

Je to hra na niekoho alebo na niečo. Môžu sa hrať aj všetci spoločne, ale aj tak si každý jednotlivec hľadá vlastné spôsoby riešenia...

a.) Prostredie

Hrať sa môžeme všelikde. V škole využijeme triedu, chodbu, telocvičňu. Keď je vonku pekné počasie, vybehneme na školský dvor alebo na lúku či na ihrisko.

b.) Hudba, kostýmy, pohyb, kulisy, rôzne hračky z rôzneho materiálu

Bez nich by hra nebola hrou. Často nám postačia látky, varechy, staré svetle, kuchynský riad, klobko, lopta, tašky, igelit, vata...

Z divadelných kostýmov to môžu byť šaty, topánky, plášte, doplnky k oblečeniu (kabelky, klobúky).

Zídu sa aj knihy, obrázky, dáždnik (slnečník), fotografie, stoličky a stolík, lampa...

A ako sa hrať? **Spontánne** ☺

Môžeme byť rozbúrenou riekou, ktorú odrazu spúta priehrada, roj divokých včiel, ktoré si sadnú na sladký koláč, motýle sadajúce na voňavé kvety...

Ak si k postavám, teda k deťom, pridáme vhodnú hudbu a kulisy, nebudeme sa vedieť prestať hrať ☺

2. Hráme sa na hercov a scenáristov. Nácvik vytvoreného príbehu.

MATERINSKÁ LÁSKA

Rozprávač -V chudobnom domčeku pri lese žila dobrá a skromná žena so svojím synom. Obetovala mu všetko, no on neprejavil ani kúsok vďaky. A tak raz...

Matka -Kubko vstávaj, slnko je už vysoko, treba priniest' drevo.

Kubo (Spí na peci a je otočený chrbtom k matke) –Mne sa nechce, chcem ešte spať.

Matka -Nuž tak si ho prinesiem sama.

Kubo -Nóó.

Matka -Kubko takto to už ďalej nejde. Už je to rok, čo tvoj otec zmizol. A mne roky pribúdajú, už nebudem vládvať sa o teba starať.

Kubo -Ale mamko, veď ty si ešte mladica. (Stále je chrbtom k matke a leží na peci)

Matka (Vzdychne si a odchádza)

Vesna (Zrazu sa zjaví Vesna) –Už dlho sledujem ako trápiš svoju matku.

Kubo (Vystrašene si pretiera oči a jachce) –Kto si? A čo tu chceš?

Vesna -Som Vesna – matka prírody. Pomáham ale i trestám. Keď som si pred rokom vzala k sebe tvojho otca, dúfala som, že ho pôjdeš hľadať. Nezmenil si sa. (Rozprestrie ruky a uspí Kuba) Teraz pôjdeš so mnou a možno prejde veľa času kým sa opäť vrátiš domov. (Vesna zmizne spolu s Kubom)

Matka -Kubko, no veď už vstávaj. (Prichádza z dvora, keď vojde, pozrie na pec) Kubko, kde si? Kubko!

Kubko (Rozplače sa) –Najprv muž a teraz ty.

Vesna (Z diaľky) –Netráp sa, keď nadíde čas, stretnete sa.

Matka (Zrazu vstane, utrie si slzy) –Pôjdem ťa hľadať, hoc i na kraj sveta. Veď mám už len teba.

Rozprávač -Matka sa teda vydala na dlhú cestu, rozhodnutá nájsť syna. Viedlo ju len materinské srdce. Šla dlho až prišla na veľkú lúku, kde sa preháňal vietor. Bola už unavená a tak si rozložila oheň, zakrútila sa lepšie do svojho vlniaka a zaspala.

Vesna (Tancujú okolo nej víly) –Chod'te družky moje a chráňte túto ženu pred divou zverou a nepriazňou počasia,. Je to milujúca matka a statočná žena. Zaslúži si, aby našla, čo hľadá.

(Víly tancujú nad spiacou matkou. Zrazu sa k nim pridá vietor-kráľ a chvíľu s nimi tancuje, potom zbadá matku)

Vietor -kráľ -Priateľky víly, čo tu robí táto žena?

1. víla -Hľadá svojho syna.

2. víla -Vesna nám prikázala, aby sme ju ochraňovali.

3. víla -Môžeš jej pomôcť?

4. víla -Prosíme, skús to.

Vietor -kráľ -Skúsím... (Jemne zobudí matku)

Matka (Prebudí sa a pretiera si oči) –Kto si?

Vietor-kráľ -Som vládca vánkov, vetrov a fujavíc. Som veterný kráľ.

Matka -Keď tak po svete lietaš, či si nevidel môjho syna Jakuba?

Vietor-kráľ -Nevidel, ale možno môj brat, Mesačný kráľ bude vedieť viac.

Matka -Ukáž mi, prosím, cestu k nemu.

Vietor-kráľ -Ukážem, dokonca ťa tam i zavediem, no stratíš desať rokov života.

Matka -Obetujem ich, veď ešte nie som stará. Chcem nájsť svojho syna.

Rozprávač -Zatiaľ, čo matka blúdila po svete, otec, premenený na múdry starý dub, večer, čo večer hovoril so synom ľudskou rečou. No nesmel prezradiť, kto je. A tak Jakub postupne menil a prichádzal na to, ako ubližoval svojím rodičom.

Otec-strom -Jakub, ako si sa dnes mal? Či sa ti vrátili všetky ovečky?

Kubo -Vrátili, no je mi akosi otupno.

Otec-strom -Je ti smutno za matkou?

Kubo -Za matkou i otcom. Ved' je to moja vina, že zmizol. Nuž nie som hoden svojich rodičov. (Vzdychne si)

Otec-strom -Nevrav tak, každý robí chyby, a je dobre keď na to príde. A ty to už vieš. Určite nadíde čas, keď sa spolu opäť stretnete.

Kubo -Možno máš pravdu. (Ukladá sa spať) Našťastie teraz tu mám aspoň teba. (Zakryje sa a spí)

Otec-strom -Len spi chlapče, spi. Všetko sa raz na dobré obráti, a my budeme spolu šťastní.

Rozprávač -Veterný kráľ pomohol matke dostať sa na inú čistinku, kde sa mala stretnúť s mesačným kráľom. No matka cítila, že sa jej akosi ohol chrbát a nohy jej oťaželi. Opäť si rozložila oheň a ľahla si spať.

(Víly tancujú nad matkou a prichádza k nim mesačný kráľ)

Mesiace-kráľ -Priateľky víly, toto je tá žena, o ktorej mi rozprával môj brat?

1. víla -Ona.

2. víla -Pomôž jej.

3. víla -Prešla už dlhú cestu.

4. víla -Ale verí, že nájde, čo hľadá.

Mesiace-kráľ (Jemne ju zobudí) -Čo tu robíš?

Matka -Hľadáam svojho syna. Tvoj brat veterný kráľ ma sem doviedol. Možno mi ty budeš vedieť pomôcť. Povedz, či si ho niekde vo svete nevidel?

Mesiak-kráľ -Nie, nevidel. (Matka skloní smutne hlavu) –No netráp sa, možno náš brat slnečný kráľ, bude o ňom niečo vedieť. Zavediem ťa k nemu, ale musíš obetovať desať rokov života. Nemáš strach?

Matka -Nie, odved' ma za ním, prosím. Matka bez dieťaťa, prichádza o roky života tak či tak. Trápenie jej ich uberá.

Rozprávač -Matka privrela oči a nechala sa unášať na mesačných obláčikoch. Dúfala, že už čoskoro uvidí svojho syna.

Mesiak-kráľ -Onedlho zapadne slnko. Počkaj na tejto čistinke. Po západe, už môj brat nemá ničivú moc.

Matka -Ďakujem ti mesačný kráľ.

Rozprávač -Matka si sadla, lebo nohy i chrbát ju boleli ešte o čosi viac, ako predtým, a zaspala. Zrazu sa prebudila na príjemný hrejivý pocit.

Slnko-kráľ (Skláňa sa nad ňou)

Matka (So zatvorenými očami) –Aké teplo je odrazu cítiť navôkol. (Otvorí oči, ale zacloní si ich) Odpusť, že ťa ruším. (Kľučí a hovorí so sklonenou hlavou) Viem, že si celý deň putoval a isto si ustatý. No tvoji bratia ma sem priviedli.

Slnko-kráľ (Skloní sa a pomôže matke vstať) -Viem, rozprávali mi o tebe, aj o tom, ako hľadáš svojho syna. Naša matka – Vesna mu dala trest za to ako sa správal k tebe aj k tvojmu mužovi. Musí páť nebeské barančeky až dovtedy, kým niekoho z úprimného srdca nepoľutuje a neprizná, že i on bol zlým synom.

Matka -Odved' ma k nemu, prosím. Ak nám je súdené, odídeme z nebeskej hory spolu.

Slnko-kráľ -Keď ťa tam zavediem, nesmieš ani slovom prezradiť kto si, a ešte čosi opäť stratiš desať rokov života a možno už uvidíš svojho syna naposledy. Nemáš strach?

Matka -Nie, len ma tam odved'.

Rozprávač -Slniečny kráľ vyriekol kúzelné slová a v okamihu sa matka ocitla na nádhernom mieste. V diaľke počula zvončeky nebeských barančekov, a videla prichádzať pastiera, v ktorom spoznala svojho syna.

Kubo -Dobrý deň, starinka.

Matka -Dobrý deň aj tebe pastier, či by som si mohla tu pri tebe oddýchnuť?

Kubo -Pravdaže, posad'te sa. (Rozbaľuje uzlík s jedlom) Kde ste sa vzali v týchto končinách? Som tu už rok a nestretol som ani vtáčika letáčika. Len tento starý dub, mi je spoločníkom.

Matka -Hľadáam svojho syna. (Povie smutne a vzdychne si) Odišiel a ani sa nerozlúčil.

Kubo -A vy ho hľadáte? To mi je ľúto, že máte takého syna. Aj ja som bol taký syn. Ten rok ma naučil aké ťažké je byť sám. Moja matka si určite vydýchla, veď kto by sa trápil pre nevďačného syna.

Matka -Myslíte, že jej nie je smutno?

Kubo A za čím? Za synom, ktorý zabudol, čo je úcta, láska vďačnosť? Ako rád by som jej povedal, (potichu dodá) že mi je to ľúto (smutno skloní hlavu) a objal ju.

Matka Aj keby jej vlasy obeleli, tvár zvráskavela a chrbát sa ohol?

Kubo -Veď je to moja mama.

Matka (Plače) -Synček, nože sa mi prizri bližšie.

Kubo -Mamka (hlas sa mu trasie, príde bližšie a objíme si ju) –Čo sa to s vami stalo?

Matka -To je moja obeť za to, že som ťa našla.

Kubo -Ach mamka ani neviete aký som rád, že sme opäť spolu. Len škoda, že môj otec...

Matka (Preruší ho) –Čo je s ním, či ty o ňom niečo vieš?

Kubo -Keď ma Vesna vzala k sebe, vyjaviť mi, že to ona ho odviedla do svojej krajiny a dúfala, že ho pôjdem hľadať.

Matka -Netráp sa, synček, nájdeme ho spolu.

(Zrazu sa zjaví Vesna)

Vesna -Počkajte! Netreba už hľadať, našli ste, čo ste hľadali. Jakub, ten starý dub, čo tu verne stále celý rok a každý večer ti pomáhal zaspávať, je tvoj otec. Vraciam mu ľudskú podobu.

(Pribehnú víly a zložia mu masku)

Vesna (Obráti sa k Jakubovi) –Už si pochopil, čím sa spláca rodičovská láska?

Kubo (Skloní hlavu) –Áno, úctou, láskou a vďačnosťou detí.

Vesna (Obráti sa na matku) -Vraciam ti späť tvojich tridsať rokov života. Dokázala si, že matky sú tým najväčším darom, aký nám zem dáva. Chod'te a vážte si každú minútu, ktorú strávite spolu. A nezabudnite, že ani veľká láska nesmie zatvárať oči pred chybami tých, ktorých milujeme. Z Jakuba vyrastie dobrý človek, pretože už vie, že netreba len prijímať, ale musíme hlavne dávať.

Matka -Ďakujeme ti (uklonia sa, potom sa matka obráti k synovi a manželovi) A my poďme domov, máme čo doháňať.

8 Reč tela, scénické divadlo

Hra tela a hudby

V scénickom divadle je dôležité vnímanie hudby a jej prepojenie s hrou. Ide o divadelné predstavenie, v ktorom herci (naše deti – členovia skupiny) stvárnia každý mesiac jednu z kníh nejakého svetoznámeho autora.

Žiaci si však môžu vybrať, aké postavy z akého diela chcú stvárať. Inšpirujú sa príbehmi z učebnice, zo školskej knižnice, alebo prinesú zaujímavú peknú knihu z domu.

Túto si potom prečítame (respektíve niekoľko príbehov z nej) a deti si samy vyberú, čo alebo koho budú stvárňovať v hre.

Šikovnejší žiaci dokážu samostatne, vo dvojiciach alebo v menších skupinkách vytvoriť ľubovoľnú postavu, často celkom fiktívnu, ktorá nie je známa zo žiadnych rozprávok či iných žánrov.

Niektoré deti prejavujú záujem o spôsob vyjadrenia pomocou mimiky a gestikulácie – o pantomímu. Je to zaujímavý spôsob hry, z ktorej zážitok umocňuje hudba.

Například:

- Pohybom a mimikou znázorňujú:
- rôzne pracovné činnosti,
- búrku,
- topiace sa kocky ľadu,
- čakanie v ležaku na autobusovej zastávke,
- namydlené pod sprchou,
- v telefónnej búdkе,
- trpia zimou,
- idú po klzkom chodníku,
- púšťajú šarkana v bezvetří,
- vedú vlčiaka, ktorý spozoroval mačku,
- držia stenu, aby nespadla,
- naháňajú v noci komára,
- nastupujú do preplneného autobusu,
- čínskemu turistovi vysvetľujú cestu,
- snažia sa upokojiť uplakané dieťa...

Jednoducho – vyjadrujú svoje pocity prostredníctvom reči tela.

Sú to emócie ako: *radosť, hrôza, strach, priateľstvo, smútok, nenávisť, osamelosť, obdiv, plachosť, nádej, vzdor, bolesť ...*

„Najlepšie divadlo je také, kde divák chce vstať a hrať spolu s hercami.“

Alexander Granach (1893-1945), populárny nemecký herec

1 Prevetrám si hlavičku. Čo si pamätám z 5. ročníka?

(Časť Slovenský jazyk a literatúra) Sústreď sa a pozorne si prečítaj zadanie úloh.

1. Dopln chýbajúce písmenká. (Spodobovanie spoluhlások)

meškal šes__ minút, starco__ zatúlaný pes, dym __ továrni, maskovaný úkry__ bobríka,
ro__trhaná kni__ka, o__tiahnuť závesy, životné preká__ky, umelcova kre__ba, termo__ka
__ vodou, starodá__na poštová trú__ka, priecho__ce__ priesmyk, la__ na drevo,
suse__ka __ tretieho po__chodia, hla__ný __chod, o__kopol o__hodený papier, jasný
ro__por vo výpovedi, zaujímavá povie__ka, desať slo__ných druhu__, za splašeno__
kozy__, hla__ná cesta __ vedľa__jšo__, bo__ka za veto__, kú__me si čižmičky, príka__
rodičo__, vypálená farebná žiaro__ka, kú__dva zošity, záka__fajčiť, úcta k __ákonom,
pru__ko zrýchlil, naša Zu__ka, be__branní napadnutí o__čania, stratený penia__, zajačí
brlo__, biely sne__, úprimná modli__ba, dotieravý hmy__, halú__ka z višne, prepychový
hra__, dnes nepri__, Peťo__bato__, rytiersky pôvo__, ľa__ký sychravý vánok, smä__

2. Daj slovo do príslušného tvaru podľa pádu v zátvorke. (Väzba s pádom)

(do)krv.....(na)stôl.....(v)pivnica.
(u)babka.....(v)pokladnica.....
(vo)voda.....(so)zlatky.....
 (k)my.....(z)pieseň.....(od)radosť.....
 (na)ježko.....(bez)okuliare.....(do)obchod.....
(popri)rieka.....(k)lekárka.....
 (o)ty.....(z)kuchyňa.....(zo)zem.....
 (ku)kvetináč.....(s)muškáty.....(vo)voda.....
 (na)breh.....(o dva)deň.....(k)dvere.....

Ohodnot' svoju prácu na tejto strane.

Som so svojou prácou spokojný/á

Musím sa ešte viac snažiť a rozmýšľať

3. Prečítaj si úryvok, vyhl'adaj podstatné mená mužského, ženského a stredného rodu a 10 z každého druhu zapíš do príslušného stĺpca. (GK podstatných mien)

Pod brehom, po krk vo vode, hlavu ukrytú vo vrbine, sedel vodník Virgulini. Napínal uši, či aspoň jediný z tých hlasov nepovie, že jeho tvár je zaujímavá alebo nevšedná. Márne však načúval – všetkým sa videl iba škaredý. Povrchné sú veru ľudské ženy, myslel si. Ale Barborka bude azda inakšia, tá dievčina s dlhým vrkočom. Zahrne ju láskou, pohodlím a prepychom, ktorý si ľudia tak cenia. Potom už Barborka nebude musieť chodiť komusi po mlieko, sama bude mať slúžky a posolkyne. A bude bývať v zlatej vodnej kúrii, v izbách ovešaných perlovými závesmi. A hocikedy si vyjde sem na nábrežie a bude sa prechádzať so slnečníkom na pleci a farby na tom slnečníku sa budú meniť-prelievať, tak ako sa mení a prelieva farba dunajskej vody za letného dňa. Paničky a slečinky aj puknú od závidi. Tma ustupovala pod stromy, vzduch bol ešte teplý. Barborkin smiech prenikla vodníkovi do srdca ako žeravý hrot. Barborka pobehla, až sa jej rozsýpala riasnatá sukienka. „Chi-chi, aké má veľké oči! A aký rozpláštený nos! Vyzerá skoro ako žabiak!“ Virgulini ju začul. Zreval od

bolesti a jediným úderom ruky odvalil kus brehu spolu s víbovým kríkom. No povedzte, deti, ktože by chcel vodníka za muža?

mužský rod	ženský rod	středný rod

3. Z textu o vodníkovi vypíš 3 konkrétné a 3 abstraktné podstatné mená.

konkrétne:

abstraktné:

4. V úryvku vyhľadaj a vypíš 5 podstatných mien, ktoré sa skloňujú podľa vzoru žena a podľa vzoru chlap.

žena:

.....

chlap:

.....

5. Ako nazývame slová s rovnakým alebo podobným významom?

.....

6. Ako nazývame slová s opačným významom?

.....

7. Spoj čiarami správne dvojice slov.

belasý	blčať
krásna	starý
usilovnosť	zima
taška	zelina
bedár	klepec
dabovať	tlmočiť
horieť	modrý
pasca	chudák
kúpač	kabela
burina	oblievač
teplo	lenivosť
mladý	škaredá

8. Zarad' prídavné meno do správnej skupiny.

akostné	vzťahové	privlastňovacie

školníkov, úzky, počítačový, Evin, anglický, úprimný, medvedí, smiešny, bridlicový, milý, drevený, spolužiačkin

9. Zahraj sa na učiteľa a ak nájdeš chyby, oprav ich.

Starká nasipala sliepkam zrno. záhradník nemilosrdne ničí pýr. Náš syn si chitro zvikol na nových spolužiakou. Ako sa do hory volá, tak sa z hori ozýva. Katka iba pyšne pohodyla hlavov a odyšla. Z vysokého komína sa kúdolí dym. Nad banskou Bistricou sa týči vrch Urpín. Korytnica je známa minerálnou vodou. Vavrínový veniec visí výt'azovi na krku. Vrtuľník vyletel do veľkej výšky. Husi zasypeli a pomaly sa približovali. Syn má pekní byt na sídlisku. Myšičky pyšne pokývali svojimi chvostíkmi. Ryžu jedli z misky. Pri pitve našli v rybe prsteň. Líška zacítila korisť. Vibehla z krička, aby sa nasýtila. Pod brezami a osikami vyrastali malé hríbiky. Zmija zasyčala a vystrčila jazik.

Našiel/la si nejaké chyby?

Koľko ich bolo?

Doplň do vety správne slovo: JA BUDEM VŽY PÍSAŤ BEZ!

10. Vo vetách podčiarkni slovesá a urč ich gramatické kategórie: osobu, číslo, čas, spôsob.

Včerajšia hádka ho mrzí. Janko by nikdy neublížil slabšiemu. Keď odišli, začali sme upratovať. Hodiny odbíjajú dvadsiatu prvú hodinu. Skupinka detí zajtra vystúpi s peknou pesničkou. Zatiaľ sa mu výborne darí. Rád sa vozí v aute. Dnes slávi svoje narodeniny. Na Vianoce posielame srdečné pozdravy. Nazlostene jastrí svojimi tmavými očami. Z komína vyletovali nebezpečné iskry. Iskrí sa mu pred očami. Celý deň mu pod oknom vrčí autobus. Povysávajú byt, Milka. Chlebík zavinul do čistého bieleho plátna.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. Prídavné meno zmení na príslovku.

mlčanlivý.....

presný.....

hustý.....

sebecký.....

odvážny.....

ďaleký.....

zdatný.....

12. Doplň veľké alebo malé písmená.

__ovažská __ystrica, __lica M.R. Štefánika, __atranské údolia, __atranský národný park,
šetrní __kóti, na nitrianskom __obore, pekné __alianky, __alianska pizza, horári z
__ovažia, korbáčiky z __iptova, býva na __riede __ndreja __linku, dedina __trbské __leso

13. V texte podčiarkni rovnou čiarou podmet a vlnovkou prísudok.

V našom dome sa objavila myš. Taká malá milá myška. Tajne sme ju krmili čokoládou Milkou. Kvôli nej sme z pokladničky vyžmýkali aj poslednú mincu. V zime chodieval Martin na bielom koni. Emilko si odhryzol veľký kus makového koláča. Aničke zasa chutí kuracia polievka. Z plameňa odskakovali iskry. Rybky svižne plávali v akváriu. Ostrý

konár sa mi bolestivo zapichol do ruky. Malé prasiatko prekvapene hľadalo na svet.
Neprídem.

14. Odpovedz na otázky.

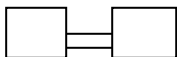
a.) Čo tvorí jadro dvojčlennej vety?

b.) Ako nazývame sklad, ktorý vzniká medzi podmetom a prísudkom?

.....

15. Prísudzovací sklad zaznač do schémy.

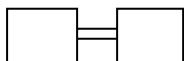
Stratilo sa mačiatko.

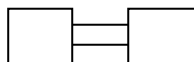
Už prichádza poštárka.

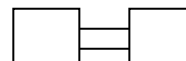
Telefón nefunguje.

Vítazi sa radujú.

Vyučovanie sa začalo.

16. Uveď 2 príklady na jednoduchý a 2 príklady na rozvitý podmet.

.....
.....

Ohodnot' svoju prácu. Darilo sa ti pri opakovaní učiva z 5. ročníka?

2 Mám ju rád, aj ona mňa a teba tiež. (Zámená)

1. Určíte si si všimol/la, že táto veta je akási čudná. Nechýba jej čosi? Ak vieš, čo to je, napíš.

Zámená sú slová, ktoré podstatné mená, prídavné mená, číslovky aj príslovky, alebo na ne Sú to slová, ktoré nepomenúvajú javy a skutočnosti, iba na ne

Doplň: ja,, on,, ono, my,,, ony
môj,, jeho, náš,, ich,
ten,, to, tí,
taký,, takí,

2. Do prázdných okienok doplň správne výrazy (v singulári)

N	ja	ty	on	ona	ono
G	mňa, ma		jeho, neho, -ňho, -ň		
D		tebe, ti			
A		teba, ťa		ju, ňu	
L	mne		ňom		
I	mnou				ním

Teraz urob to isté, ale v pluráli

N	my	vy	oni	ony
G				
D				
A				
L				
I				

3. Zámeno v zátvorke daj do správneho tvaru.

Pod' so (ja).....večer do kina. Včera som sa k (ty).....nemohol dovolať. Poviem (vy).....rozprávku. Obedujem a myslím na (ty).....Včera som bol u (on).....na návšteve. Ukázal (my).....svoj nový dom. Ja dnes počítam aj s (tvoja).....pomocou. Mnohí z (jeho).....kamarátov do školy neprišli.

3 Noštek, nos alebo nosisko?

1. Už sme sa naučili, že slová, ktorými pomenúvame predmety, vlastnosti a deje, a pritom nevyjadrujeme svoje city k nim, nazývame..... Napíš 10 takých slov.

.....

.....

2. Slová, ktorými vyjadrujeme svoj citový vzťah k veciam nazývame..... Niektorými vyjadrujeme k veciamvzťah, niektorými zasa.....vzťah. Napíš ku každému 10 takých slov.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Vieme teda, že citovo zafarbené slová patria medzislová.

4 Odskočiť, priskočiť, veža, vežička či Lomidrevo z rozprávky? (Tvorenie slov)

1. Zo slov utvor zdrobneniny príponami –ôčka, -očka.

šatka, Viera, topánka, kniha, jama, guľa, chvíľa, košeľa, píšťala, kolíska,

.....

.....

.....

2. K odvodeným slovám utvor základové slovo.

ružička, kvietok, oriešok, žabisko, slamka, mlynček, lesík, horička, nožík, psisko

.....

.....

.....

3. Z nasledujúcich slovných spojení utvor zložené slová.

Čistiareň, ktorá rýchlo čistí, krutá vláda, liečba vodou, človek, ktorý láme drevo, kresba perom, baba, ktorá sa ježí a hnevá, prístroj, ktorým hľadáme ďaleko, človek, ktorý rúbe drevo

.....

.....

.....

**4. Správne priradiť dvojice slov
a utvor zložené slová**

voda	guľa
zver	škola
zem	delo
auto	váha
strelec	hláska
spolu	lekár

**5. K slovu utvor nové slová pomocou
slovotvornej predpony**

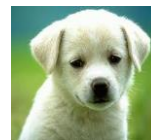
maľovať.....
.....
skočiť.....
.....
letieť.....
.....

5. Rozpleť odvodené slová.

KAMIENOKIENKOLOVRÁTOKRUŽTEK

.....

5 Všetko živé i neživé na svete má svoje meno (Podstatné mená)

1. Vieš napísať slová v N v množnom čísle? Napíš aj vzory podstatných mien.

bratranec.....	sesternica.....
zať.....	nevesta.....
ujo.....	teta.....
švagor.....	strýko.....

synovec.....neter.....

2. Rozdeľ slová na abstraktné a konkrétne.

.....
.....

.....
.....

zošit, pero, kniha, viera, stromy, mama, Ondrej, tma, pivnica, zármutok, sokol, púšť, šťastie

3. Neposlušné podstatné mená sa poplietli. Dokážeš ich rozplietť?

BABLINA

RADEJ

NÁDOSŤ

BÔL

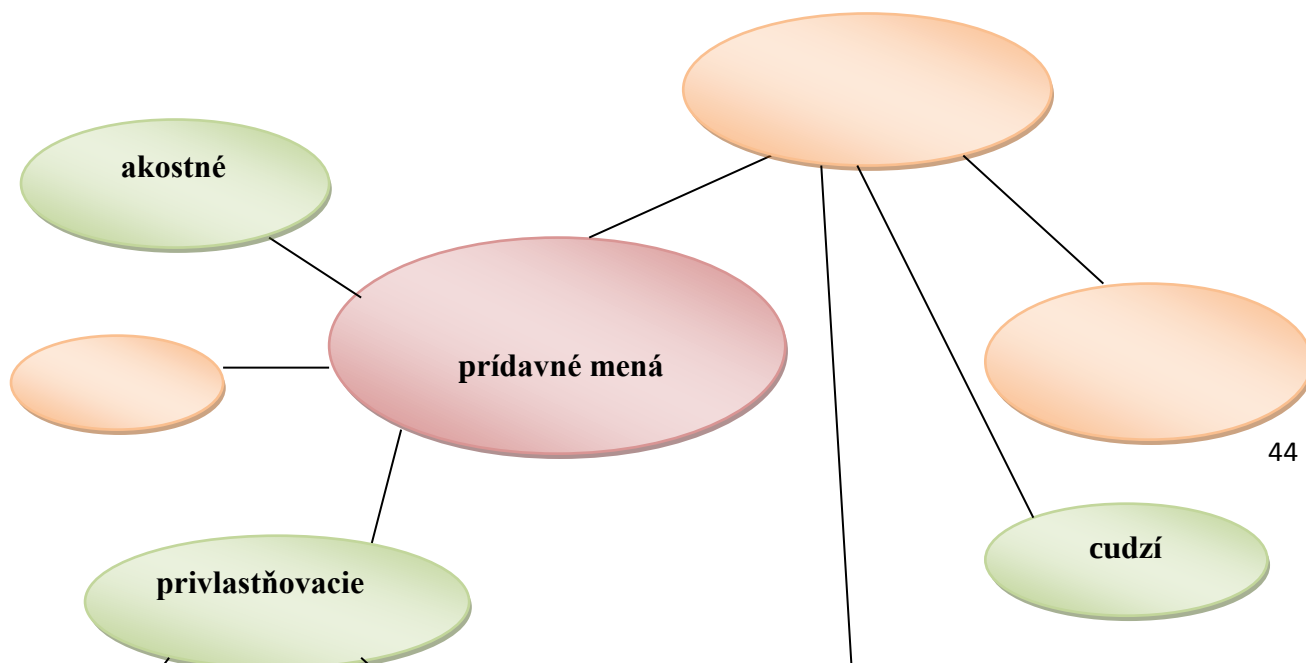
BULKÓN

STÔL

.....

6 Starká bola najlepšia! Aká bola starká? (Prídavné mená)

1. Niektoré bubliny zostali prázdne. Vieš to dať do poriadku?

2. Dokonči vety.

Slovenské hory máme na.....**Susedkina** strecha patrí
.....**Vedecký** výskum sa podaril našim.....
Láskavá teta Anka má srdce plné.....**Lesné** zvieratá žijú v
.....**Oravský** zámok sa nachádza na
Záchranárske psy pomáhajú.....**Lastovičie** hniezdo si
postavili.....**Pracovitý** človek veľa.....

3. Pomenuj zvýraznené slová z predchádzajúceho cvičenia a urč ku každému jeho vzor.

.....
.....
.....

4. Vyjadri sa pomocou prídavného mena.

so slizkosťou hadov = s slizkosťou
s výdržou vlkov = svýdržou
s vrtkosťou kamzíkov = s vrtkosťou
so silou medved'ov = ssilou
s povahou líšok = spovahou
s parožíom jeleňov = sparožíom

5. Dopln chýbajúce stupne tam, kde si myslíš, že je to potrebné.

-	smutnejší	-
-	-	najhorší

mačací	-	-
pekný	-	-
-	-	najlepší
horský	-	-
-	nepríjemnejší	-
ďalší		-

6. Dopln chýbajúce *i/i, y/y* v pluráli prídavných mien a iných slovných druhov, skloňujúcich sa podľa vzoru pekný.

Ktor __ si americk__ vedci zistili, že majitelia čiernych mačiek a kocúrov sa môžu stať alergick__mi na svojich zvierac__ch miláčikov. Je dokázané, že najv__šie stromy rastú v Kalifornii v USA. Stredovek__ pisári písali ostr__mi hus__mi brkami. Bled__ mesiac sa skryl za tmav__ mrak. V tomto ročnom období sa stretával s plach__mi srňatami. Študentka sa nadchýnala Hviezdoslavov__mi básňami. Domorodci sa kfmili žab__mi stehienkami. Veľká psia stopa šla rovnobežne so srn__mi.

7. Urč druh prídavného mena.

drevený, cudzí, láskavý, smelý, dcérin, jarný, zajačí, látkový, nočný, netopierí, veveričkin, Evkin, zdravý, Štúrov, smelý, surový, ovocný, hustý, fialový, oteckov, starší, lipový

8. Vyber prídavné meno, ktoré do radu nepatrí.

A. slabičný, očný, orechový, riečny, lacný B. krátky, veselý, múdry, ostrý, babkin

7 Slová, ktoré sú vždy v pohybe (Slovesá)

1. Myšičky sa mačiek boja, utekajú, nepostoja.

Nebojte sa, myšky malé, veď mi mačky **nalákame**
na mištičku s mliekom,
tá je pre ne liekom.

Pod'te radšej, hore sa!

Učíme sa slovesá.

Urč osobu, číslo, čas, slovesný spôsob a tvar
zvýrazneného slovesa.

.....

2. Rozdeľ slovesá podľa vecného významu na plnovýznamové a neplnovýznamové.

čítať, tancovať, chcieť, spievať, môcť, hlásiť, prestať, venovať, stávať sa, brechať, prestať, ostať, objasť, kresliť, vysvetľovať, časovať, určovať, pracovať, píliť, mať, ležať, spať

.....

.....

.....

.....

3. Vyber z radu to sloveso, ktoré sem nepatrí.

a.) cvičiť, písať, starnúť, variť

b.) blednúť, šedivieť, mladnúť, zabudnúť

4. Sloveso spoj s podstatným menom a daj ho do príslušného tvaru.

(ja) pochváliť, (on) zaspievať, (ty) naučiť sa, (ona) zabudnúť, (vy) vypýtať si, (my) preplávať / báseň, rieka, žiak, peniaze, pieseň, smútok

5. Vypíš slovesá a napíš k nim synonymá. V zátvorke sú pomôcky.

Po vari tisícom pokuse vyškriabať sa vlhkou stenou to takmer vzdal. Dlane si od zúfalstva pritiskal na sluchy. Potom vyvrátil hlavu. Zapozeral sa hore a zbadal plávať obláčik ponášajúci sa na ovečku. Privrel oči a čakal.

(sa ťarevišyv, lačáltirp, lohivdz, sa lavídaz, lohertsop, sa icújabodop, lirúmžirp, lavákčyv)

6. Pozorne si prečítaj text. Neurčitky sloves daj do správneho tvaru.

(Mať) len brata. Keď (byť) malí, (dostať) veľkú loďku namiesto hasičského auta.

(Naťahovať sa) s kľúčikom. Hneď v prvý deň ho (pokaziť), lebo (chcieť) vedieť, čo (byť) vnútri. Ocko (vrátiť sa) z práce. (Pozrieť sa) na bratovu loď. Dlhو (trápiť sa) s opravou, no nakoniec sa mu to (podariť).

7. Vety zmeň tak, že oznamovací spôsob zvýraznených slovies zmeníš na podmieňovací.

Vzor: **Bolo by** vám ľúto...?

Je vám ľúto, keď dostanete v škole zlú známku? **Máte** strach z reakcie rodičov? **Cítite** krivdu, keď na vás **kričia** alebo vás **trestajú**? **Máte** radosť, keď vás **chvália**?

8. Že v slovenčine je každé sloveso dokonavé alebo nedokonavé si sa už naučil/a.
Budeš vedieť priradiť slovesá z viet k príslušnej skupine?

Teta stavia dom. Postaví prízemný dom. Už pri ňom vysádza zeleň. Sadí stromčeky, kríky, kvety. Počujem hlas. Počúvnem ťa. Z nášho okna vidím vežu. Vidám sa s ním každé ráno. Neboj sa, raz zmúdre. Konečne vstaň! Nevieť to odlepiť.

♣ **dokonavé** ♣

.....

.....

♣ **nedokonavé** ♣

.....

.....

Tak ako? Darí sa ti?

Alebo na sebe ešte musíš popracovať?

8 Kráčať **pomaly** neznamená **byť pomalý** (Príslovky)

Ako?

Aký?

1. Do vety doplň chýbajúce slová.

Nemýľme si príslovku s predložkou a s prídavným menom. Prídavné mená píšeme s, príslovky píšeme bez

Predložky píšeme od slova. Príslovky píšeme

..... so slovom. Príslovky vytvorené z prídavných mien sa

..... podobne ako prídavné mená.

(Pomôcka: pekný, pekne, vtom, v tom, usilovne, usilovnejšie, najusilovnejšie).

2. Zatried' príslovky k vhodným otázkam pod tabuľkou.

tam	zajtra	nepresne	náročky	zámerne	francúzsky	včera	v škole
vpredú	potom	hlučne	nečakane	bezdôvodne	všelijako	večer	plytko

Kde? Kedy? Ako? Prečo?

3. Vo vetách vyhľadaj príslovky a urč ich druh.

Búrka netrvala dlho. Po chvíli sa krásne vyjasnilo. Na listoch sa ligotali kvapky podobné rannej rose. To ich slniečko vysušalo svojimi hrejivými lúčmi. Niekedy nízko pri zemi vidíme hmlu. Dym z komínov stúpa nahor. Žaby počuť koncertovať večer. Sedia pohodlne pri močiari. Anna sa bleskurýchle rozhodla. Čo najrýchlejšie bežala hustým obilím. Kľučkovala vpravo, vľavo ako splašená. Zrazu jej čosi napadlo. Náhle zastala. Večer by sa mala pokojne porozprávať s mamou. Jemne sa usmiala. Doma sa to vyrieši.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. K prídavnému menu napíš príslovku a vystupňuj ju.

Vzor: verný – verne, vernejšie, najvernejšie

blízky –

hrdý –

citlivý –

chudobný –

čistý –

nežný –

lenivý –

mĺkvy –

Minitestík

V ktorej možnosti sú príslovky toho istého druhu?

A ☐ nadránom, zriedkakedy, dennodenne, sväto

B ☐ doluznačky, slovensky, po slovensky, sčasti

C ☐ spakruky, načerveno, do biela, odmlada

9 Pod' sa zahrať **na** zvieratká! **Hijóó!** (Predložky a citoslovčia)

1. Doplň predložky **s/so, z/zo**.

__ kuchyne, __ stromu, __ pece, __ pýchou,
__ ostrým nožom, __ učencom, __ izby, __ kapusty,
__ sebou, __ vrchov, __ predpôn,
__ hory, __ konára, __ krivdou, __ klasov,
__ očí, __ Košíc, __ výšky, __ vami, __ tebou,
__ mnou

2. Podčiarkni predložky, v ktorých nenastáva spodobovanie.

s mamou, k nim, ku koňovi, zo soli, z cukru, k nemu, k vám, so životom, s ružou, s ňou,
so stuhou, k nám, ku kráľovi, s vami, zo školy

3. Pozorne si prečítaj text. Ak nájdeš slovo s chybou, napíš ho správne.

Dedko sa z mlada nehna do učenia. Jeho úspech závisí zo šťastia. S pivnice priniesol starú drevenú stoličku. Do teba vždy rád prídem na návštevu. Zo synom si dobre rozumejú. Bola oblečená f kostýme. Ces tieto prázdniny pôjdeme na dovolenku so susedmi.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Podstatné meno alebo zámeno daj do správneho predložkového pádu.

do	noha, ulica, Váh, oni.....
od	ona, sestra, my, susedia.....
pri	mláďa, ja, pacient.....
u	príbuzní, my, priateľka, kňaza.....
v	dlaň, on, ty, pole.....
k	seba, ryža, ono.....
s	oni, radosť, nápad, tento.....
zo	škola, stoly, strach, strechy.....

S kamarátom je dobre.

S ním sa môžem hrať.

Na neho sa môžem vždy spoľahnúť.

S ním je vždy zábava.

K nemu rád chodievam **na** návštevu.

Keď sa mu darí, mám **z** toho radosť.

5. Vo vetách vyhľadaj citoslovčia. Farebne ich podčiarkni.

Jaj, pristúpila si mi palec! Cíff, bolo počuť zvonček. Cha-cha-cha, zasmiala sa mladá chasa.
Buch-buch, ozvalo sa spoza dverí. Ej, ej, radšej si so mnou nezačínaj! A on hybáj preč. Ľaľa,
kto to k nám ide! Au!

6. Zo slovies utvor citoslovčia.

jojkať, kikirikať, kotkodákať, achkať, híkať, chichotať, tikať, ujúkať, hopkať, mňaučať,
gágať, bučať, hmkať, havkať

7. Nahrad' vo vetách slovesá vhodnými citoslovcami.

Vzor: *Jano čľupol do vody. Jano čľup do vody.*

Orechy cupkajú na zem. Vrany krákajú. Hodil kameň do okna. Otec buchol rukou do stola.
Hodiny odbili polnoc. Veverička hopkala zo stromu na strom. Ťapkaj rúčkami!

8. Napiš citoslovcia, ktoré vyjadrujú radosť, bolesť alebo zvuky zvierat a použi ich vo vetách.

.....

.....

.....

.....

.....

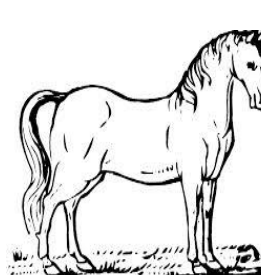
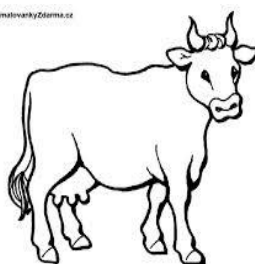
.....

.....

Keď ti zvýši čas, môžeš si vymalovať obrázky.

www.OmlovankyZdarma.cz

10 Čo robí text prehľadnejším a zrozumiteľnejším?

(Interpunkčné znamienka)

1. Doplň do textu.

Priamu reč označujeme.....Priamu reč uvádza rozprávač
.....vetou. Uvádzacia veta môže stáť

- 1.)priamou rečou
- 2.)priamou rečou
- 3.)priamej reči

Uved' z každého druhu po jednom príklade.

.....

.....

.....

2. Do priamej reči doplň interpunkčné znamienka.

Otecko sa ma pýta Máš napísanú domácu úlohu
Mám odpovedal som
Utekaj hnevala sa mamka prídeš neskoro do školy

3. Na konci každej vety doplň interpunkčné znamienko.

Peter mlčal__ Čo sa stále biješ__ Bi ho__ Jaj__ Izbou plyní príjemná vôňa__ Pozor__
Kto je to__ Slnko svieti__ Buď opatrný__ Som veľmi unavený__ Utri prach__ Kedy ste sa
vrátili domov__ Dnes je pekný deň__ Poslúchaj rodičov__

11 Skladáme slová a vety (Syntax)

1. Do viet vypíš vyjadrený alebo nevyjadrený podmet. Ktorá z viet je úplná a ktorá neúplná?

Detektív riešil závažný prípad.....Naháňal lupičov z poštového vlaku.....
Už im bol na stope.....Jeden lupič odrazu vykrikol.....
Vypadol z vlaku.....So zraneniami si potom poležal v nemocnici.....
Pavúk tká svoje siete.....Na nebi štebotajú lastovičky.....

Rosa sa ligotala na rannom slniečku.....Vábila včielky na kvety.....

2. Z textu vypíš všetky prísudky.

Tešili sme sa, že zažijeme nočné dobrodružstvo. Chatu sme najskôr vyvetrali a dôkladne prezreli. Po okolí sme natiahli špagátiky so starými plechovkami naplnenými kamienkami, aby nás v noci nikto neprekvapil. Zakúrili sme do malej piecky a čakali, čo sa bude diať. O polnoci zahúkala sova. Odrazu sme začuli škrabkanie. Pozreli sme sa na seba. Vzali sme baterky a namierili ich do rohu povaly. So strachom sa na nás dívali dve malé očka. Žmurkal na nás plch.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Všimol/la si si, že vety nie sú v poriadku? Dopln vhodný vetný člen k prísudku.

Mama mi kúpila.....Deti čakajú na.....Lekár
vyšetruje.....Zuzka číta.....Diváci sledujú
.....Poďakuj sa staršej.....Trénujem.....

Aký vetný člen si doplnil/a do viet?

4. Napiš odpovede na zvedavé otázky. Ktorý vetný člen zistujeme týmito otázkami?

Kedy si sa narodil/a?

Odkedy bývaš v terajšej obci/ meste?

Dokedy sa dívaš na televíziu?

Ako dlho sa denne pripravuješ na vyučovanie?

5. Dopln príslovkové určenie miesta vyjadrené príslovkou.

dovídi....., prichádza.....

odboč....., pod'.....
 visí....., nechod'.....
 príde.....,sa kúri

6. Utvor vety tak, aby si odpovedal/a na všetky otázky.

Kto?	Kto?	Kto?
Kde? hľadal Koho?	Kedy? zvýskli Prečo?	Koho? poznáme Odkedy?
Kedy?	Kde?	Ako?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Podľa obrázka skús heslovite opísať vtáka, zviera a hmyz. Dopĺňaj prívlastky.

.....vták,nohy,krídla
.....zvíra,telo,hlava,
.....hmyz,krídla,
zafarbenie,srst',oči,
.....papuľka,tykadlá,krk,
.....zobák,let,labky.

8. Vyhľadaj prisudzovací a určovací sklad a rozlož ho do schémy.

Stretli sme pcestného. Hotel v Tatrách hľadá chyžnú. Sprievodca pozdravil cestujúcich.
Pôjdeme navštíviť starkého. Hľadáme vedúcu! Víťame veriacich! Dnes budeme písať
kontrolný diktát. Za oblokom svietilo horúce slnko. Záhrada ruží krásne voňala.

9. Urob vetný rozbor nasledujúcich viet (Urč vetné členy, sklady a zaznač do schémy).

Počas prechádzky zasneženou krajinou som si všimol neprítomnosť sťahovavých vtákov.

Lekári pozorne sledujú zdravotný stav pretekárov.

Ktorý obrázok vystihuje tvoje pocity z doterajšej práce?

12 Ľudová slovesnosť

1. Psíčkovia sú smutní, pretože sa im pomiešali príslovia, porekadlá aj pranostiky.

Pomôžeš im?

Ak chceš spať sladko	neutečie
Trikrát meraj	tomu sa zelení
Kto druhému jamu kope	večerať krátko
Čo sa vlečie	a raz strihaj
Sýty hladnému	sám do nej spadne
V zdravom tele	na bielom koni
Svätá Barbora	neverí
Martin prichádza	zdravý duch

Má každé spojenie slov dvojicu? Ak nájdeš také, ktoré ju nemá, doplň ju.

.....

Porozmýšľaj a na riadok napíš, zmyslom ktorého z výrokov ľudovej slovesnosti je morálne ponaučenie

2. Doplň text.

V hádankách sú známe predmety pomenované.....na základe vonkajšej podobnosti alebo vnútornej súvislosti. V hádankách sa využíva.....
Končí sa....., na ktorú musí hádajúci správne odpovedať.

(Pomôcka: enzarbo, jatoni, uokzáto)

3. Uhádneš?

Ja som už raz taká, pred tebou nebočím.
Čím lepšie ma kopneš, tým lepšie vyskočím.
Čo je to?

Tuto v húšti čosi šušťí. Ide kôpka pichliačikov, čosi hľadá rypáčikom. Keď sme k nemu prišli bližšie, sfučal, šuchlo lístie, kľbko spravil hned'. Rypáčika niet.

Čo je to?

Ježibaba na ňu sadla, namôjveru, skoro spadla. Môj ocko je na rade, pracuje s ňou v záhrade.
Čo je to?

13 Báseň, pieseň, balada

1. Jajže, bože, strach veľiký:
padli Turci na Poniky;
padli, padli o polnoci:
Jajže, bože, niet pomoci.

Ľudia boží, utekajte,
zajať Turkom sa nedajte:
a čo mladô – zutekalo
a čo starô – nevládalo.

Odpovedz na otázky:

- a.) v koľkoveršových strofách je báseň napísaná?
- b.) ako nazývame rým, ktorý tvorí táto báseň?
- c.) napíš schému rýmu
- d.) v ktorom období sa odohráva dej básne?

5. Celú báseň nájdeš v učebnici literatúry na 22. strane. Prečítaj si ju a pokús sa ju vyrozprávať ako rozprávku.

6. Pozorne si prečítaj nasledujúcu definíciu. Aj ty si si všimol/la, že je nejaká čudná?
Opravíš ju tak, že namiesto vyznačených slov použiješ ich antonymá, alebo doplníš chýbajúce informácie.

Detská populárna báseň je **prozaický** útvar, určený na **recitovanie**. Má **smutné**, hravé texty, aj s poučným významom. Vzniká zhudobnením **piesne**, na jej tvorbe sa podieľa spevák.

(Pomôcka: *pieseň, básnický, spievanie, veselé, básne, textár, autor, skladateľ*)

.....

.....

.....

7. Ako nazývame pieseň, ktorá je opakom populárnej?

.....

8. Prečítaj si úryvok z piesne a zakrúžkuj správnu odpoveď.

Dolinami cesta úzka,

nekľudná pieseň nechce ustať.

Utíchol les, osirel háj, milému svojmu zbohom dnes dám.

Ref: Ak súdiť ťa chcú, nech súdia len,

tých čo neprajú pokoj duši boľavej.

Ak súdiť ťa chcú, nech vinia mňa,

to, čo potajme nosím v srdci, nespália. Čo život rozdelí, smrť spojí naveky...

A. Úryvok je z piesne Horehronie

B. Táto pieseň je evergreen

C. Pieseň, z ktorej úryvok pochádza patrí medzi epiku

D. Autorkou a interpretkou skladby je Jana Kirschner

9. Zakrúžkuj správnu odpoveď.

Báseň, ktorá má smutný dej a zväčša aj tragický koniec, vznikla v minulosti, šírila sa ústnym podaním a má niektoré spoločné znaky s ľudovou rozprávkou sa nazýva

A. Povest'

B. Legenda

C. Bájka

D. Balada

10. Verše z balád prirad' šípkou k (podľa teba) správnej dvojici

Odstrelil je krídlo,

i pravú nožičku, horko zaplakala,

sadla na vodičku.

Ľudmila Podjavorinská

„...Priviňte! Pohľad'te: skorej mi zacieľ –

Nedajte biť viac!...No, rušajte z postele!

Ľudová

Aj domkov, s vami len...Či ma už nerada?...“

A dúška, žiaľom uvädla,

na byl'ku kvietkom zasadla.

P. O. Hviezdoslav

Tak čaká, hľadá za lesy,

čakanka – kvietok belasý

14 Bájky a báje

1. Myš a žaba

Stalo sa, že myš a žaba sa veľmi pohnevali pre mláčku malú ako dlaň. Čím dlhšie sa hádali, tým viac sa nenávideli a napokon sa už nedalo vyhnúť súboju. Z vrbového prútia si zhotovili kopije a chystali sa na boj. Myš sa spoliehala na svoju rýchlosť. Skryla sa v hustej tráve a z úkrytu z ničoho nič vyštartovala proti žabe. Tá však bola silnejšia a útoku odolala. Dlhو, predlho bojovali proti sebe, obidve strany sa držali hrdinsky. Kaňa, ktorá oddychovala

na blízkom strome, začula bojový krik. Hneď vzlietla, aby sa pozrela, odkiaľže ten neznesiteľný hurhaj prichádza. Keď zbadala bojujúcu myš a žabu, neotáľala ani chvíľu, strmhlav sa spustila z výšky a schmatla oboch nešťastníkov. Tak sa stalo, že maličká mláčka napokon ostala bez majiteľa, keďže obidvaja súperia sa stali korisťou kane.

Veru, veru. Nepriateľstvo nás môže tak zaslepiť, že si ani nevšimneme, ako sa rútime do záhuby.

Úloha č. 1

Prečo sa myš a žaba pohnevali?

.....

Úloha č. 2

Aké zbrane si myš a žaba vyrobili z vrbového prútia?

.....

Úloha č. 3

Na akú svoju schopnosť sa spoliehala myš?

.....

Úloha č. 4

Kde oddychovala kaňa?

a) pri potoku

c) v nore

b) na strome

d) v hniezde

Úloha č. 5

Aké mravné ponaučenie vyplýva z bájkou? Podčiarkni ho v texte.

1. Vysvetli, aký je rozdiel medzi bajkou a bajou

.....

.....

.....

2. Podľa mien postáv si spomeň, v ktorej báji vystupovali. Napíš jej názov.

Pchan-ku

Hastsejalti, Tsohanoai, Premenlivá žena, Premožiteľ, Syn, Pavúčia žena.....

Taló, Minós, Minotaur, Ikaros.....

Hol'a, Kikimora.....

3. Doplň, čo v tabuľke chýba.

Samo Chalupka	
Daniel Hevier	
	Pokoj v duši
	Oči
P. O. Hviezdoslav	
	Popoluškine šaty
	Lucijný stolček
Kamil Peteraj	
	Čakanka
	V dolinách
Ľuboš Zeman	
Ezop	
	Tulipán a fialka
Zdenka Laciková	
	Tatranské plesá
Jozef Cíger Hronský	
	Princ a bedár
	Maroško
Rudo Moric	
	Adrianin prvý prípad

4. Čo myslíš, zvládneš ešte osemšmerovku?

N	R	A	D	A	P	A	O	L	Á	R	E	N	E	G
O	Á	O	H	A	L	B	M	D	L	Ť	Á	M	L	R
V	N	Y	T	R	Á	P	O	T	I	L	O	S	Í	O
I	Y	O	A	L	O	J	O	D	S	T	A	V	E	C
N	L	L	K	J	E	Z	U	I	T	A	E	C	Z	T
Y	M	A	P	M	U	P	B	O	Y	R	D	Á	E	A
H	A	R	U	V	Y	B	R	A	N	É	A	N	R	N

5. www.listovani.cz
6. CALTÍKOVÁ, M. – KRAJČOVIČOVÁ, J. – ŽIGOVÁ, L. 2004. *Zbierka úloh a cvičení 6*. Orbis Pictus Istropolitana : Bratislava, 2004. ISBN 80-7158-521-1
7. <http://www.ff.umb.sk/eprsova/tvoriva-dramatika-studentske-aktivty.html>
8. PETRÍKOVÁ, D. 2012. *Literárna výchova pre 6. ročník základných škôl*. Patria I. 2012. ISBN 978-80-89431-38-0